

Bestuursdienst

Directie MID/FIN/Ermers

Onderwerp Aanbiedingsbrief bij de Gemeenterekening 2009

Bezoekadres
Waagstraat 1

Postadres
Postbus 20001
9700 PB Groningen

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Wij zijn met het openbaar
vervoer bereikbaar,
buslijnen
1, 2, 3, 5, 6, 11, 13, 16

Informatie over
vertrektijden krijgt u via
0900-92 92

Telefoon 050 367 77 52

Bijlage(n) 2

Ons kenmerk BD 10.2239843

In uw antwoord graag datum
en kenmerk vermelden.

Datum **27 APR 2010** Uw brief van

Uw kenmerk

E-mailadres
bestuursdienst@bsd.
groningen.nl

Website
www.groningen.nl

Geachte mevrouw/heer,

Bijgaand ontvangt u de Gemeenterekening 2009, waarin wij verantwoording afleggen over het gevoerde beleid en de financiële resultaten over 2009.

Het jaar 2009 sluiten we af met een positief resultaat van 31,6 miljoen euro. Het financiële voordeel is vooral het gevolg van hogere inkomsten onder andere van het Rijk, de afkoop van IZA en de BWS (besluit woningbouwgebonden subsidie) en de verkoop van panden. Daarnaast zijn er voordelen ontstaan bij de WWB, hebben we door een personeelsstop al bezuinigingen gerealiseerd en is er een overschot ontstaan door niet besteed nieuw beleid. Zie verder de bij deze brief gevoegde samenvatting van de financiële resultaten. Van het voordelige saldo is in totaal 26,2 miljoen euro bij eerdere gelegenheden door uw raad bestemd. Meer hierover leest u in het raadsvoorstel bij de rekening.

Onze uitgaven in 2009 waren voor het allergrootste deel conform de begroting. Dat wil zeggen dat we gedaan hebben wat we ons hadden voorgenomen. Ook merken we op dat we de in de loop van het jaar optredende afwijkingen van de begroting in 2009 door ons aangescherpt begrotingsbeheer eerder en nauwkeuriger in beeld wisten te brengen dan in voorgaande jaren.

De basis voor het door ons gevoerde beleid in 2009 vormde de door de gemeenteraad in november 2008 vastgestelde gemeentebegroting 2009, waarmee we uitvoering gaven aan ons collegeprogramma *Sterk, Sociaal en Duurzaam*. 2009 was het derde volledige jaar van het college. Op enkele opmerkelijke beleidsresultaten willen we hier alvast uw aandacht vestigen:

- door de recessie nam het aantal bijstandsgerechtigden in 2009 toe. In Groningen viel de groei echter lager uit dan het landelijk gemiddelde.
- Ondanks de recessie is het aantal banen in Groningen toegenomen. Onze "kansrijke sectoren" groeiden bovengemiddeld.
- 2009 was een prima jaar voor de binnenstad en het toerisme.

- Met minister Eurlings en de provincie sloten we een akkoord over de aanpak van de Zuidelijke Ringweg.
- 2009 was een topjaar voor de woningbouw in de stad. Er werden 1350 nieuwe woningen opgeleverd.
- De CO2-uitstoot van de stad als geheel was in 2009 3% minder dan in 2008. Een dalende trend lijkt ingezet.
- Opnieuw slaagden we erin het aantal voortijdige schoolverlaters te verminderen.
- De invoering van de WMO loopt goed, cliënten in Groningen zijn tevreden.
- We blijven energiek bezig met wijkvernieuwing, in 2009 werden er zo'n 120 leefbaarheidsprojecten gehonoreerd.

Meer informatie over de in 2009 behaalde beleidsresultaten vindt u in de bij deze brief gevoegde *Selectie uit de beleidsresultaten 2009*. Ook verwijzen wij u graag naar de *Stadsmonitor 2010*, die u op 30 maart van ons ontving.

In 2009 was er in de gehele westerse wereld een economische recessie. De gevolgen daarvan waren in 2009 voor onze gemeente weliswaar nog niet ingrijpend, maar wel merkbaar. Naast de reeds genoemde toename van het aantal bijstandsccliënten, noemen we hier het toenemend beroep op schuldhulpverlening, de stagnerende uitgifte aan nieuw bedrijfsterrein en de gedaalde opbrengsten uit bouwleges. Zoals bekend worden momenteel op rijksniveau omvangrijke bezuinigingen voorbereid. Deze zullen ook gevolgen hebben voor de rijksuitkeringen aan gemeenten. In juni 2009 hebben we in het licht van de sombere financiële vooruitzichten een aantal maatregelen genomen. Er is een personeelsstop afgekondigd. Dit heeft in 2009 geleid tot een besparing van 0,5 miljoen euro. Daarnaast heeft niet meer toevoegen van rente aan de reserves, 2,1 miljoen euro opgeleverd.

We zien dat de financiële positie van de diensten verslechtert. Tegenover bovengenoemde besparingen staat een kostenoverschrijding in de bedrijfsvoering in 2009 bij de diensten SOZawe (0,8 miljoen) en OCSW (0,9 miljoen), welke tekorten in 2010 nog toenemen. Inmiddels hebben we met beide diensten afspraken gemaakt over efficiëncymaatregelen, gericht op een sluitende bedrijfsvoering in 2011. In het raadsvoorstel bij de rekening informeren we u hier uitvoeriger over.

In de periode 2011-2014 moet de gemeente fors bezuinigen. In februari van dit jaar hebben we u hierover geïnformeerd. Het oude college heeft een pakket bezuinigingsvoorstellen van in totaal 70 miljoen euro opgesteld, waaruit het nieuwe college keuzes zal maken.

Deze gemeenterekening is opgemaakt onder verantwoordelijkheid van het oude college. De publieke verantwoording aan de raad zal geschieden door het nieuwe college.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders
van Groningen,

de burgemeester,

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, stylized initial followed by a series of connected loops and a long horizontal stroke.

de secretaris,

A handwritten signature in black ink, featuring a large, circular loop at the beginning, followed by several smaller loops and a long horizontal stroke.

Selectie uit de beleidsresultaten 2009

In deze bijlage presenteren we een selectie uit de beleidsresultaten van 2009. De ordening volgt in grote lijnen de indeling van de programmabegroting.

WERK EN INKOMEN

Toename bijstandsccliënten onder landelijk gemiddelde

Door de economische recessie in 2009 is het aantal bijstandsgerechtigden in Groningen toegenomen (+ 3,8%), maar aanmerkelijk minder dan het landelijk gemiddelde (+ 8,5%). We zijn er in moeilijke omstandigheden in geslaagd mensen aan een baan te helpen en sterk oplopende werkloosheid te voorkomen. Dit danken we deels aan het feit dat Groningen een dienstestad is, met betrekkelijk weinig recessiegevoelige industrie. Maar we hebben ons ook - samen met onze partners op het Werkplein - extra ingezet om mensen (weer) aan het werk te krijgen. Het aantal deelnemers aan Groningen@Work steeg tot ruim 1.300 (2008: 989). Ondanks onze extra inspanningen is de jeugdwerkloosheid toch opgelopen.

564 maatschappelijke banen

Na de ombouw van ID-banen in 2008 hebben we een groot aantal maatschappelijke banen behouden. Deze banen, in het onderwijs, bij sociaal-culturele instellingen, in de sport en in de zorg, zijn bedoeld voor mensen die geen kans (meer) hebben op de reguliere arbeidsmarkt. In 2009 hebben we 564 mensen een maatschappelijke baan geboden. Hiernaast hebben we 138 mensen van 57,5 jaar of ouder een seniorenbaan geboden en ongeveer 450 werkzoekenden een tijdelijke gesubsidieerde baan als onderdeel van hun reïntegratie.

Meer SW-werknemers bij reguliere werkgevers

DSW Stadspark heeft in 2009 opnieuw meer werknemers met een SW-indicatie (Sociale Werkvoorziening) bij reguliere werkgevers geplaatst: zowel via een detachering als met begeleid werken. Door landelijk beleid is het aantal SW-plaatsen waarvoor DSW Stadspark subsidie ontvangt verminderd. Hierdoor is de wachtlijst gegroeid. Een groot aantal van de mensen op de wachtlijst hebben we op kunnen nemen in een voortraject. Met geld uit het participatiebudget hebben we in 2009 60 fte's bij de eigen DSW-bedrijven kunnen creëren.

Meer gebruik langdurigheidstoelage en witgoedregeling

In 2009 hebben we de regels voor de langdurigheidstoelage op een aantal punten versoepeld. Nu hebben ook mensen die (deels) in hun eigen inkomen voorzien, maar wel van een minimum inkomen moeten leven, recht hebben op de toelage. Dit heeft geleid tot een extra beroep op de regeling. In 2009 hebben 3.345 mensen de langdurigheidstoelage ontvangen (2008: 3.092). Ook van de witgoedregeling (bestemd voor mensen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen) is met 1.750 vergoedingen in 2009 flink meer gebruik gemaakt dan in 2008 (1.000).

Intensivering armoedebeleid heeft effect

In 2009 hebben we het armoedebeleid (de nota Uitsluiting Uitgesloten) geëvalueerd. We concluderen dat de intensivering van de armoedebestrijding die de afgelopen jaren is ingezet, effect heeft gehad. Het niet-gebruik van regelingen is gedaald. Het aantal aanvragen bij het Jeugdsportfonds en de Stichting Leergeld is sterk toegenomen. Hierdoor kunnen meer kinderen uit

achterstandssituaties meedoen aan diverse activiteiten. In 2009 hebben we ook een subsidieregeling voor pc's voor minimagezinnen met schoolgaande kinderen in het voortgezet onderwijs ingesteld. In 2009 waren er 72 aanvragen, in 2010 verwachten we er aanzienlijk meer. Maatschappelijke instellingen constateren dat meer kwetsbare burgers deelnemen aan kleinschalige participatie-projecten. De instellingen zelf weten elkaar nu uitstekend te vinden. Uit de armoedemonitor, die we in 2009 voor het eerst hebben laten uitvoeren, blijkt dat het percentage minima in Groningen licht is gedaald van 14 (2006) naar 13 (2008).

Schuldhelpverlening

In 2009 is de formatie bij de GKB uitgebreid, waardoor de dienstverlening is verbeterd. In de integrale aanpak van schuldenproblematiek werken we nauw samen met onze partners in de hulpverleningsketen en de woningbouwcorporaties. In 2009 hebben we ook meer gedaan aan preventie, onder andere in het samenwerkingsproject met het Noorderpoort 'Jouw schuld = jouw schuld', gericht op de financiële zelfredzaamheid van jongeren. In algemene zin kunnen we vaststellen dat de schuldhelpverlening in Groningen op een hoog peil ligt.

BEDRIJVIGHEID EN BINNENSTAD

Bovengemiddelde groei in kansrijke sectoren

In de periode 2004 t/m 2009 heeft de werkgelegenheid zich krachtig ontwikkeld en is de werkloosheid sterk gedaald. Kijken we alleen naar 2009, dan zien we dat de werkgelegenheid in Groningen licht is toegenomen (+1,6%), tegenover een lichte daling (-1,6%) gemiddeld in Nederland. In onze kansrijke sectoren (ICT, life sciences, energie en toerisme) is de werkgelegenheid in genoemde periode bovengemiddeld gegroeid. In 2009 ging het om 3,4% groei in de kansrijke sectoren. Het nieuwe economisch meerjarenprogramma G-kracht biedt een goed fundament voor verdere economische ontwikkeling.

Nieuwe ondernemers

In 2009 zijn we gestart met het Actieplan Starters. Mede hierdoor is in Groningen het aantal startende ondernemers met 18% toegenomen (2009: 2.084; 2008: 1.766). In de krachtwijken Korrewegwijk en De Hoogte besteden we in het project 'Ik onderneem het' extra aandacht aan het stimuleren van ondernemerschap. Vooruitlopend op de evaluatie van het project schatten we het aantal nieuwe ondernemingen in deze wijken in 2009 op ruim 100.

Recordomzetten in de binnenstad

Met jaarlijks meer dan 30 miljoen bezoekers die gezamenlijk bijna 1 miljard euro uitgeven, blijft de binnenstad een economische factor van betekenis. De omzet per vierkante meter is nog nooit zo hoog geweest als in 2009. In 2009 kwamen er veel toeristen naar onze stad. Daardoor is de opbrengst van de logiesbelasting hoger uitgevallen dan verwacht. Die extra opbrengst zetten we in via Marketing Groningen.

Een spraakmakend evenement in 2009 was de actie SeriousRequest van 3FM in december, met het Glazen Huis op de Grote Markt. De editie in Groningen kende een recordopbrengst, die bestemd was voor de bestrijding van malaria.

Grote Markt Oostzijde en Groninger Forum

In 2009 is het definitieve ontwerp en het definitieve bedrijfsplan van het Groninger Forum vastgesteld en is gestart met voorbereidende werkzaamheden aan de Grote Markt Oostzijde. In de Poelestraat, de Schoolstraat, de Grote Markt, de kop van de Oosterstraat en op het Martinikerkhof zijn kabels en leidingen verlegd en is archeologisch onderzoek verricht. De kiosk voor de Naberpassage is verplaatst naar de hoek Gelkingestraat en de bomen in het middengebied zijn gekapt. Ook is een plan gemaakt voor de verbouw van de Camerabioscoop aan het Hereplein voor de tijdelijke huisvesting van Images en het Forum vanaf najaar 2010

Ebbingekwartier

In de loop van 2009 is het Ebbingekwartier goed uit de startblokken gekomen. De eerste contouren van een nieuwe creatieve standszone worden zichtbaar, niet in de laatste plaats door de opening van Het Paleis op 19 september. Na de aanstelling van een kwartiermaker in 2008 en de start van de Verbindingsploeg is ook het hoofdkwartier/projectbureau geopend (Ebbingestraat 22). Voor diverse (creatieve) projecten in het Ebbingekwartier zijn (Europese) subsidies aangevraagd en toegekend. Uit de werkgelegenheidscijfers blijkt dat investeren in de creatieve economie ook in dit aspect tot resultaten leidt.

Revitalisering bedrijventerreinen

In 2009 is verder gewerkt aan de revitalisering van diverse bedrijventerreinen. Diverse deelprojecten op bedrijventerrein Winschoterdiep/Eemskanaal zijn afgerond en andere in voorbereiding genomen. Het vernieuwde bestemmingsplan voor de Peizerweg heeft aldaar tot nieuwe ontwikkelingen geleid. In 2009 is er geen nieuw bedrijventerrein uitgegeven. Hier merken we de gevolgen van de economische recessie.

Zernike en binnenstad draadloos

In 'Draadloos Groningen' werken we aan een draadloos netwerk in de stad. Een dergelijk netwerk creëert mogelijkheden voor nieuwe diensten voor inwoners, toeristen en andere bezoekers. In oktober lanceerde burgemeester Rehwinkel de operationele fase van Draadloos Groningen op de Zernike Campus en in een deel van het centrum.

VERKEER EN VERVOER

Alweer meer Stadlers op de fiets

In 2009 voltooiden we o.a. twee belangrijke schakels in het fietsnetwerk: nieuwe fietsbruggen over het Aduarderdiep en het Reitdiep. Al onze maatregelen hebben tot gevolg dat het fietsgebruik in de stad vorig jaar opnieuw is toegenomen. In 2009 waren er 7% meer fietsers dan in 2008. T.o.v. van 2001 - toen we begonnen te meten - is het fietsgebruik met 32% toegenomen. Bij het hoofdstation hebben we gezorgd voor extra stallingsruimte. De NS-stalling is in het weekend gratis en in het stadsbalkon zijn er 500 plaatsen bijgekomen. Aan de achterzijde van het station zijn ook extra rekken geplaatst.

Investeren in het openbaar vervoer

In 2009 steeg het aantal reizigers in de Citybus met 200.000 naar 1,7 miljoen. Ook op andere gebieden verbeterden we in 2009 het openbaar vervoer. De busbaan langs de Koeriersterweg is in gebruik genomen en bushaltes zijn

beter toegankelijk gemaakt voor ouderen, minder-validen en kindervagens. In 2009 is de exploitatie van het busvervoer overgegaan van Arriva naar Qbuzz. Met de overgang deden schonere bussen, voorzien van dynamische reizigersinformatie hun intrede.

In regionaal verband werken we aan het verder verbeteren van het regionale spoornetwerk, waarvan ook station Europapark en de Regiotram deel uitmaken. Het voorlopig ontwerp voor tramlijn 1 en het voorkeustracé van lijn 2 zijn in 2009 voor inspraak vrijgegeven.

Akkoord over aanpak Zuidelijke Ringweg

Na diverse participatierondes hebben we in 2009 een keuze gemaakt voor de aanpak van de Zuidelijke Ringweg. Het voorkeursalternatief bestaat uit een variant met een verdiept liggende tunnelbak met overkluizingen ('tunneldeksels'). Op 10 november 2010 hebben we met minister Eurlings en de provincie de bestuursovereenkomst over de aanpak van de Zuidelijke Ringweg (A7) getekend. De werkzaamheden beginnen naar verwachting medio 2015. De Oostelijke Ringweg wordt ongelijkvloers gemaakt. In april 2009 stelden de gemeenteraad en Provinciale Staten het plan hiervoor vast. In 2009 kwam ook het nieuwe Euvelgunnetracé gereed.

Boterdiepgarage geopend

In maart werd de nieuwe parkeergarage aan het Boterdiep geopend. Met 1250 parkeerplaatsen is het de grootste éénlaags-garage in ons land. De bouw van de parkeergarage Damsterdiep, met 550 plaatsen, is weer op gang gekomen. De aanleg van het transferium aan de A7 bij Hoogkerk is in 2009 gestart.

LEEFOMGEVING

Bewoners tevreden over onderhoud

In de afgelopen jaren is het beschikbare budget voor het onderhoud van de stad verminderd. Desondanks zijn we erin geslaagd het onderhoudsniveau goed op peil te houden. Met een gemiddelde score uit de BORG-schouw van 88 % zitten we heel dicht tegen onze doelstelling van 90 % aan. Verder blijkt uit de Leefbaarheid- en Veiligheidsmonitor (2008) dat de tevredenheid van bewoners over het onderhoud licht is gestegen ten opzichte van 2006.

Minder inbraken

In 2009 is het aantal woninginbraken opnieuw gedaald, tot 9,6 per 1.000 woningen (2008: 15). De aanzienlijke daling is een gevolg van onze integrale aanpak, bestaande uit onder andere actieve voorlichting aan ouderen en studenten door medewerkers van de Stichting Veiligheidszorg, extra aandacht voor veelplegers en de inzet van een inbrakenteam bij de politie. Op andere aspecten van veiligheid waren de scores in 2009 vergelijkbaar met die van 2008. In het algemeen scoort Groningen op het gebied van veiligheid in vergelijking met andere steden goed.

Renovatie A-brug

In 2009 zijn de A-brug en de brughoofden gerenoveerd. Dit was noodzakelijk omdat de brughoofden langzaam maar zeker naar binnen bewogen. Om de brug vóór de feestdagen weer in gebruik te kunnen nemen, is er overgewerkt. Mede hierdoor is het werk duurder geworden dan begroot. Door de lange winter is de afronding van het werk vertraagd.

Strooien en sneeuwschuiven

Zoals bekend hebben we een winter met extreme sneeuwval gehad. Vanaf de tweede helft van december tot in februari 2010 heeft dit tot grote inzet van strooiwagens en zout geleid. Zo is over de hele winter ongeveer 5000 ton zout gestrooid. In totaal is bijna 60 duizend kilometer wegdek gestrooid en / of geschoven.

WOONKLIMAAT

Meer dan 187.000 inwoners

De Stad is het afgelopen jaar stevig gegroeid, er zijn 2948 Stadgers bijgekomen. Op 1 januari 2010 waren er 187.069 Stadgers.

2009 topjaar met 1350 woningen

Sinds 2007 werken we samen met de corporaties en andere ontwikkelaars aan het versnellen van de woningbouwproductie in de stad. Sindsdien is het jaarlijks aantal nieuw opgeleverde woningen fors toegenomen. 2009 was een topjaar met ruim 1350 nieuwe woningen; bijna allemaal in de bestaande stad. Het merendeel (65%) betreft koopwoningen. Door de economische crisis komen nieuwe bouwprojecten moeilijker van de grond. Door gebruik te maken van de Impulsregeling van het Rijk, doen we hier wat aan. Ook hebben we voorwaarden voor de starterslening verruimd.

Plannen voor nieuwbouw 4500 wooneenheden voor jongeren

In samenwerking met de corporaties en onderwijsinstellingen hebben we in 2009 de mogelijkheden verkend voor grootschalige nieuwbouw van jongereneenheden in de stad. Ons doel is om in 2014 4.500 eenheden te realiseren. Begin 2010 hebben we de plannen gepresenteerd. We zetten in op vier zones: de Eendrachtskade en omgeving, de Reitdiepzone, het Bodenterrein/UMCG en het gebied rond winkelcentrum Paddepoel.

Meer dan 120 leefbaarheidsprojecten

In het Nieuw Lokaal Akkoord is een extra Impuls gegeven aan de fysieke en sociale wijkvernieuwing. In 2007 is afgesproken om in de periode 2007-2010 20 miljoen euro beschikbaar te stellen voor leefbaarheidsprojecten. Onder andere via het project 'Goed Idee', zijn er met name in de 14 wijkvernieuwingswijken in 2009 maar liefst zo'n 120 uiteenlopende projecten gehonoreerd. Van straatfeesten tot culturele wandelingen. Van de inrichting van speelplekken tot huisbezoek van ouderen. Van het stimuleren van vrijwilligerswerk door bijstandsgerechtigden tot kunst in de buurt. Nagenoeg alle projecten zijn ontwikkeld en worden uitgevoerd in samenspraak met bewoners.

Aankoop Suikerunieterrein

In 2008 besloot Suikerunie de fabriek in Groningen te sluiten. In 2009 hebben we met de eigenaar van het terrein overeenstemming bereikt over de aankoop. We hebben nog geen concrete plannen met het terrein. In de stadsuitbreiding concentreren we ons de komende vijftien jaar op Meerstad.

Structuurvisie Wonen 2010-2020

In 2009 is de structuurvisie Wonen 2010-2020 vastgesteld. In de komende jaren willen we blijven werken aan evenwichtige wijken met een eigen karakter in een compacte stad. We gaan de keuzemogelijkheden vergroten en

het onderscheidende karakter van woonmilieus en buurten versterken. Een belangrijke verandering in ons beleid is dat we onze invloed op de woningmarkt vooral willen uitoefenen door te sturen op kwaliteit, en pas in tweede instantie op aantallen.

DUURZAME ONTWIKKELING

Duurzamer stad

De CO₂-uitstoot van de stad als geheel was in 2009 3% minder dan in 2008. Deze reductie is vooral een gevolg van een dalend elektriciteitsverbruik bij de grootverbruikers. In totaal stootten we in Groningen in 2009 ongeveer 1,5 miljoen ton CO₂ uit. De reductie is klein en er is nog een lange weg te gaan, maar de neerwaartse trend lijkt ingezet.

Gemeentelijk energiegebruik

Het eigen gasgebruik van de gemeente daalde ten opzicht van 2008 met 10%. Deze daling komt door een lager verbruik bij zwembad De Parrel en het (tijdelijk gesloten) Helperbad en het afstoten van locatie obs De Ploeg. Ook het elektriciteitsverbruik bij alle gebouwen en kantoren en van de openbare verlichting is licht gedaald. Zo'n 75 % van onze openbare verlichting is gedimd; landelijk lopen we daarin voorop. Door de hogere gasprijs in 2009 was de gemeentelijke energierekening 4 honderdduizend euro hoger dan in 2008. In totaal ging het om bijna 8,9 miljoen euro.

Energiebesparing sociale huurwoningen

We hebben 2,4 miljoen euro beschikbaar gesteld om een impuls te geven aan energiebesparing in sociale huurwoningen. Met de corporaties hebben we in het Nieuw Lokaal Akkoord hier concrete afspraken over gemaakt. Eind 2009 waren projecten in uitvoering met totaal circa 1.000 woningen, waarbij het energielabel gemiddeld per project minimaal twee stappen stijgt.

Steeds minder afval, en steeds meer gescheiden

Ondanks een groeiend inwonertal, is de hoeveelheid afval in 2009 - als gevolg van de economische recessie - gedaald (-2,2% t.o.v. 2008). Van alle afval is 40% gescheiden ingezameld. Hoewel we daarmee de landelijke doelstelling van 43% nog niet halen, scoren we in vergelijking met andere gemeenten wel hoog.

2500 m² groene daken aangelegd

Van onze subsidieregeling voor de aanleg van groene daken wordt goed gebruik gemaakt. In 2009 zijn in totaal 60 groene daken aangelegd, met een totale oppervlakte van 2.500 m².

ONDERWIJS EN JEUGD

Integraal jeugdbeleid op koers

Begin 2009 hebben we het Integraal Jeugdbeleid geëvalueerd. Daaruit bleek dat we goed op koers liggen. Zo is de taalbeheersing van de peuters vooruit gegaan en het aantal jongeren met een afgeronde opleiding is toegenomen. In oktober is provinciaal het partnerschapconvenant Zorg voor Jeugd ondertekend. Een van de speerpunten in het convenant is de invoering van het signaleringssysteem Zorg voor Jeugd (de Verwijsindex). In 2009 is die invoering voorbereid. In januari 2010 ging de Verwijsindex van start.

Centra voor Jeugd en Gezin

Een belangrijke voorziening in het integraal jeugdbeleid vormen de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). Op dit moment zijn er zes CJG's. Een taak van de CJG's is de samenwerking en afstemming tussen verschillende instellingen te organiseren en te stimuleren. Dat is goed van de grond gekomen. Ook is 2009 gewerkt aan de invoering van de methode 'Triple P', waarbij ouders leren te kijken naar positief gedrag en dit te bevestigen.

Weer minder voortijdige schoolverlaters

In 2009 is het percentage voortijdig schoolverlaters opnieuw gedaald. In 2009 bedroeg dit 2,3% (2008: 2,7%); ruim onder het in 2005 met het Rijk overeengekomen streefpercentage van 4,5%. Het goede resultaat danken we aan een mix van maatregelen, die we bedenken en uitvoeren in samenwerking met de scholen. We richten ons op preventie, repressie en begeleiding. Belangrijk is ook de goede samenwerking tussen alle betrokken instanties.

Veel nieuwe speelplekken

In 2008 en 2009 was er incidenteel 1 miljoen euro beschikbaar voor buurtspeel- en sportvoorzieningen. In 2009 (met een uitloop naar voorjaar 2010) hebben we 70 projecten gerealiseerd. 15 daarvan betroffen de herinrichting van een schoolomgeving tot een openbare speelvoorziening voor de hele buurt, ook open buiten de schooltijden.

Openbaar onderwijs verzelfstandigd

In 2009 is gewerkt aan de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs per 1 januari 2010.

WELZIJN EN GEZONDHEID

Stevige basis onder welzijnsbeleid

De WMO is het belangrijkste beleidskader voor ons welzijnsbeleid. Inspeland op de veranderingen in de AWBZ besteden we in ons WMO-beleid Vitale Buurten gericht aandacht aan de wijk als woon- en leefomgeving van kwetsbare burgers. In 'Zorgen voor Morgen' versterken we de wijkgerichte samenwerking tussen welzijn, wonen en zorg in de wijk. Doordat we onze verschillende beleidsprogramma's meer met elkaar weten te verbinden creëren we een stevige basis voor het gemeentelijk welzijnsbeleid.

Toegankelijke Binnenstad

In 2008 heeft de raad in een motie uitgesproken dat Groningen in 2018 de toegankelijkste binnenstad moet hebben. Dit heeft geleid tot het project Toegankelijke Binnenstad, waarmee we in 2009 zijn gestart. In de startfase hebben we gezamenlijk met binnenstadbewoners, gebruikers, mensen met beperkingen en andere betrokkenen in drie festivals plannen gemaakt voor het verminderen van obstakels in de binnenstad, verkeersstromen, activiteiten in de binnenstad en informatievoorziening. De plannen zijn doorgesluisd naar de betrokken diensten en afdelingen. Als eerste gaan we aan de slag met:

- betere informatievoorziening in en over de Binnenstad
- beter toetsen op toegankelijkheid
- ervaringsdeskundigen laten adviseren over bouwplannen
- (fonds voor) verbetering toegankelijkheid publieke gebouwen

Uitbreiding Stips

In 2009 is het aantal Stips uitgebreid. Er zijn er nu zeven, in Vinkhuizen, Paddepoel, Hoogkerk, Oosterpark, Lewenborg, Corpus den Hoorn en De Wijert Noord. We kunnen rustig stellen dat dankzij de intensieve samenwerking tussen aanbieders van welzijn, wonen en zorg binnen de Stips, we de kwetsbare burgers beter bereiken. Er is een begin gemaakt met het leggen van contact met 'nieuwe' doelgroepen kwetsbare burgers en organisaties en sociale netwerken die bij deze groepen betrokken zijn. Het aantal bezoekers van de Stips is overal gestegen (tot 40%). De dienstverlening wordt voor een belangrijk deel verzorgd door zo'n vijftientig vrijwilligers. Zij geven advies en informatie, organiseren informatieve bijeenkomsten, en leggen huisbezoeken af.

Maatschappelijke opvang functioneert steeds beter

Ons programma voor Maatschappelijke Opvang, Verslavingszorg en OGGz heeft zich de afgelopen jaren goed ontwikkeld. De overlast is sterk afgenomen en het lukt ons jaarlijks 80% van de instroom in de maatschappelijke opvang weer op weg naar zelfstandigheid te brengen. Vaak gebeurt dit in vormen van begeleid wonen. In de achterliggende jaren hebben we een sluitend netwerk OGGz-coördinatie in de regio gerealiseerd. Mede hierdoor slagen we er in de instroom in de maatschappelijke opvang jaarlijks beneden de 800 personen te houden.

Continuïteit huishoudelijk verzorging geborgd

Begin 2009 werden we opgeschrikt door berichten over financiële problemen bij Meavita Nederland, het moederconcern van thuiszorg Groningen. Vanwege onze verantwoordelijkheid voor de continuïteit van de huishoudelijke hulp en de kwaliteit van de thuiszorg voor onze burgers, hebben we ons als gemeente intensief met de situatie bemoeid. De oplossing is gevonden in de oprichting van een nieuwe stichting, waarin alle activiteiten en het personeel van Thuiszorg Groningen ondergebracht zijn. Alle Groninger cliënten van Thuiszorg Groningen konden zo dezelfde huishoudelijke verzorging blijven ontvangen.

Zorgcliënten tevreden

In 2009 heeft onze gemeente, samen met 270 andere gemeenten, meegedaan aan een groot landelijk onderzoek naar de tevredenheid van cliënten en aanvragers van huishoudelijke hulp en gehandicaptenvoorzieningen. Uit het onderzoek blijkt dat onze cliënten grotendeels van mening zijn dat de uitvoering van deze individuele Wmo-voorzieningen zorgvuldig en goed verloopt.

Kentering in toenemend alcoholgebruik door jongeren

In 2008 zijn we gestart met het plan 'Aanpak overmatig alcoholgebruik jongeren'. In 2009 was de uitvoering van het plan in volle gang, met onder andere een publiekscampagne, een theatervoorstelling, een lesmethode, ouderavonden, en chatsessies. Tegelijkertijd is het toezicht op de verstrekkers van alcoholhoudende drank versterkt. Hoewel het nog te vroeg is voor een gefundeerd oordeel, lijkt de aanpak succes te hebben. Voor het eerst sinds jaren is er sprake van een kentering in het toenemende alcoholgebruik onder jongeren. Uit de Jeugdgezondheidsenquête 2008/2009 blijkt dat vooral ouders hun verantwoordelijkheid beter zijn gaan nemen. In 2004 gaf 44% van de 12-15 jarigen aan dat hun ouders hun alcoholgebruik goed vinden. In 2008 was dit gedaald tot 16%.

SPORT EN CULTUUR

Sportaccommodaties op orde

Het Helperbad werd in 2009, vanaf de zomer, grondig gerenoveerd. Het bad is in de oude monumentale staat teruggebracht, er zijn energiebesparende maatregelen genomen (isolatie, installaties) en de chloorlucht is definitief verdwenen door toepassing van zoutelektrolyse als waterzuiveringstechniek. Vrijwel alle projecten in het kader van Sport op orde zijn uitgevoerd. Op het sportpark Vinkhuizen zijn twee kunstgrasvoetbalvelden aangelegd en drie korfbalvelden gerenoveerd. Op sportpark Karding kwam een was- en kleedaccommodatie. Op sportpark Esserberg is de tribune gerenoveerd en is kunstgrasveld aangelegd. De nieuwbouw sporthal Lewenborg ging in 2009 eindelijk van start.

European Border Breaker Awards

Tijdens Eurosonic werden in 2009 voor het eerst de European Border Breaker Awards (EBBA's) uitgereikt. EBBA's zijn prijzen voor popgroepen die buiten hun eigen land de meeste cd's verkochten, op de radio waren en festival-optredens hadden. De uitreiking, die wordt uitgezonden in drie landen, blijft de komende vier jaar in Groningen.

Anneke Claus nieuwe stadsdichter

Tijdens de slotmanifestatie van de Groningse Poëziemarathon op 29 januari 2009 is Anneke Claus benoemd tot nieuwe stadsdichter. Haar benoeming geldt voor 2009 en 2010. Ze is de opvolger van Rense Sinkgraven en de eerste vrouwelijk stadsdichter van Groningen.

Gewoon bijzonder

2009 was het eerste jaar van de cultuurnota 2009-2012 Cultuurstad Groningen: gewoon bijzonder! Met de in de nota opgenomen subsidieverhogingen zetten we belangrijke stappen bij het op orde brengen van de basis in de culturele infrastructuur.

De wijk als werkplaats

Sinds 1 januari 2009 is er de subsidieregeling De wijk als werkplaats voor projecten die kunst- en cultuurdeelname in de wijken stimuleren. Tot de gehonoreerde projecten behoren 'Verhalen breien' (bewoners van Corpus den Hoorn breien met uiteenlopende materialen letterlijk hun verhalen aan elkaar), 'Oostergoud', (de opmaat naar) een wijkcircusfestival voor en door bewoners in de Oosterparkwijk en 'Drawing her Story', waarvoor vrouwen van verschillende nationaliteiten (ook Nederlands) uit de Korrewegwijk hun eigen verhalen tekenen onder begeleiding van een professioneel kunstenaar.

INTEGRATIE

Minderhedenmonitor

In 2009 verscheen de Minderhedenmonitor, het verslag van ons onderzoek naar de positie van minderheden in de Groninger samenleving. Op veel punten is de positie van minderheden in de laatste jaren verbeterd, maar in het algemeen is die nog steeds (aanmerkelijk) minder gunstig dan die van Nederlanders. Overigens bestaan er tussen de verschillende minderheidsgroepen grote verschillen. De segregatie - de mate waarin minderheden apart

wonen en leven van Nederlanders - is in Groningen veel minder dan in andere grote steden.

Positie Antillianen en Arubanen

De positie van Antillianen en Arubanen in Groningen is op meerdere gebieden zorgelijk. Met een samenhangend programma proberen we er wat aan te doen. In 2009 hebben we activiteiten uitgevoerd gericht op ontmoeting en activering, gezondheidsbevordering en specifieke hulpverlening. In 2009 zijn de werkloosheid, bijstandsafhankelijkheid en het voortijdig schoolverlaten (sterk) verbeterd. Niettemin scoren Antillianen en Arubanen op deze aspecten nog altijd onder het gemiddelde. De oververtegenwoordiging van Antillianen in politiestatistieken is nauwelijks afgenomen en blijft onverminderd hoog.

STAD & STADHUIS EN BEDRIJFSVOERING

Kwaliteitshandvest 'Tot uw dienst'

In 2009 scoorden we een 7,5 op onze dienstverlening op de publiekslocaties aan de burgers in onze stad. Dat is een mooi cijfer, maar het kan altijd beter. Daarom hebben we in 2009 onze ambities verder aangescherpt en vastgelegd in een nieuw gemeentelijke kwaliteitshandvest: *Tot uw dienst*. Ons doel is de service steeds verder te verbeteren. Daartoe zullen we het handvest regelmatig aanscherpen.

www.mijnwijk.groningen.nl

In 2009 hebben alle 42 wijken in onze stad een eigen wijkdeel op de gemeentelijke website gekregen. www.mijnwijk.groningen.nl geeft een toegankelijk en actueel overzicht van alle gemeentelijke beleid dat relevant is voor de betreffende wijk.

Personeelsstop

Gezien de sombere financiële vooruitzichten heeft het college in juni 2009 besloten om voor de periode 1 juni 2009 tot en met 31 december 2010 een personeelsstop in te stellen. Dit betekent dat de gemeente voorlopig geen nieuwe medewerkers aanstelt en geen nieuwe arbeidscontracten aangaat. De personeelsstop geldt ook voor alle vormen van externe inhuur van personeel. Slechts in uitzonderlijke situaties kan hiervan worden afgeweken. In 2009 heeft de personeelsstop geleid tot een besparing van 0.5 miljoen.

Samenvatting financiële resultaten

In deze bijlage informeren wij u beknopt over de inkomsten en uitgaven van de gemeente in 2009. De rekening 2009 sluiten we af met een voordelig saldo van 31,6 miljoen euro. Hieronder leest u waaraan dat resultaat te danken is en wat we ermee willen doen.

Inkomsten en uitgaven 2008 en 2009 (in miljoen euro)

Inkomsten	Rekening 2008	Begroting 2009	Rekening 2009
Gemeentefonds	233,4	254,7	260,4
Specifieke uitkeringen van het rijk	358,3	432,6	500,2
Gemeentelijke belastingen	45,8	48,1	49,4
Rente	37,6	32,0	28,2
Overige inkomsten*	332,3	307,3	347,8
Uit/naar reserves**	6,0	-74,3	-74,3
Totaal	1.013,5	1.000,3	1.111,7

* Overige inkomsten: o.a. huren, pachten, dividend, inkomsten uit werk voor andere gemeenten, verkoop aandelen Essent.

** In 2009 is er ruim 74 miljoen euro toegevoegd aan de reserves. Voor een belangrijk deel betreft het de opbrengsten van de verkoop van de aandelen Essent. We reserveren dit geld voor de tram.

Uitgaven per programma	Rekening 2008	Begroting 2009	Rekening 2009
Werk en inkomen	272,6	273,5	296,1
Vestigingsklimaat	53,3	59,5	65,4
Leefomgeving	129,2	138,3	141,9
Woonklimaat	44,0	36,8	49,1
Duurzame ontwikkeling	3,3	8,8	9,5
Onderwijs en welzijn	197,2	189,5	217,7
Gezondheid	50,2	61,6	58,8
Sport en cultuur	62,8	65,5	66,2
Integratie	3,9	4,6	3,2
Overige programma's	154,8	162,3	172,1
Totaal	971,3	1.000,3	1.080,1
Saldo	42,2	0,0	31,6

Voordelig saldo

We sluiten 2009 af met een voordelig saldo van 31,6 miljoen euro. Het voordelig saldo is uit te splitsten in concern-, dienst- en bijzonder resultaat.

Concernresultaat	20,6
Dienstresultaat	8,3
Bijzonder resultaat	2,7

Totaal 31,6

Hieronder volgt een uitsplitsing met toelichting op hoofdlijnen. Uitvoeriger toelichtingen vindt u in de rekening zelf.

Concernresultaat

Algemene uitkering van het Rijk	5,7
Afkoop IZA	4,5
OZB	1,0
Nog niet besteed geld voor nieuw beleid	2,1
Bezuinigingsmaatregelen juni 2009	2,6
Onderwijshuisvesting	1,1
Verkoop panden en gronden	2,5
Overige voor- en nadelen	0,2
Totaal concernresultaat	20,6

Algemene uitkering van het rijk (5,7 miljoen)

De algemene uitkering van het rijk viel hoger uit dan we hadden begroot. Het betrof vooral nabetalingen over voorgaande jaren. De rijksuitkering wordt berekend op basis van allerlei variabelen. Van sommige variabelen kan de waarde pas later definitief worden vastgesteld, hetgeen dan kan leiden tot correcties op eerder verstrekte uitkeringen.

Afkoop IZA (4,5 miljoen)

Met de invoering van het nieuwe ziektekostenstelsel is de ziektekostenregeling voor ambtenaren (IZA) per 1 januari 2006 opgeheven. Alle voormalig deelnemers ontvangen een evenredig deel van het vermogen. Die uitkering gebeurt in twee delen; 90% in 2009 en 10% in 2013.

OZB (voordeel 1,0 miljoen)

De OZB-opbrengst is hoger dan verwacht door a) waardestijging van bedrijfspanden en b) minder correcties na bezwaarschriften.

Nog niet besteed geld voor nieuw beleid (2,1 miljoen)

Als geld voor nieuw beleid niet wordt uitgegeven, dan wordt het na twee jaar weer 'teruggehaald'.

Bezuinigingsmaatregelen juni 2009 (2,6 miljoen)

Met het oog op de sombere financiële vooruitzichten heeft het college in juni bezuinigingsmaatregelen genomen, waaronder het instellen van een personeelsstop. Deze maatregelen hebben 2,6 miljoen euro opgeleverd.

Onderwijshuisvesting (1,1 miljoen)

Dit voordeel is de optelling van diverse voor- en nadelen in de onderwijshuisvesting. Enkele voordelen waren de vrijval van kapitaallasten, lagere kosten voor noodlokalen door het gereedkomen van nieuwe schoolgebouwen, en lagere OZB-aanslagen.

Verkoop panden en gronden (2,5 miljoen)

In 2009 verkocht de gemeente het oude museum aan de Praediniussingel, het pand van Zodiak bij Kardingse en gronden aan de Peizerweg.

Dienstresultaat

Het dienstresultaat van in totaal 8,3 miljoen euro is de optelling van de voordelige en nadelige resultaten van alle diensten. We benoemen hier alleen de diensten met resultaten groter dan 1 miljoen euro:

ROEZ	4,2
SOZAWE	2,2
Overige diensten	1,9
Totaal	8,3

ROEZ (4,2 miljoen)

Dit voordeel bestaat grotendeels uit de afkoopsom die wij van het rijk ontvingen in verband met de voortijdige beëindiging van de subsidieregeling BWS (Besluit woninggebonden subsidies).

SOZAWE (2,2)

Bij SOZAWE vielen de uitgaven aan bijstandsuitkeringen lager uit dan begroot. Verder zijn diverse activiteiten gefinancierd met het overschot op het Participatiebudget, waardoor er regulier begroot geld overbleef. Tegenover deze voordelen stond een nadeel op de bedrijfsvoering van 2,3 miljoen, dat ook voor een belangrijk deel met gelden uit het Participatiebudget gedekt kon worden. Het tekort in de bedrijfsvoering zal in 2010 oplopen tot 4,3 miljoen. In het raadsvoorstel informeren wij u over de dekking van dit tekort en over onze maatregelen het te beperken.

DSW-Stadspark

DSW-Stadspark sloot 2009 af met een klein positief resultaat. Op deze plaats willen we echter alvast opmerken dat we er niet zonder meer vanuit kunnen gaan dat dit volgend jaar opnieuw zo zal zijn. De resultaten van DSW Stadspark zijn deels conjunctuur-afhankelijk. Bij een stagnerende economie is er minder vraag naar personeel. Ook de vraag naar de diensten en producten van de eigen DSW Stadspark-bedrijven kan bij economische tegenwind teruglopen.

Bijzondere resultaten

Bijzondere resultaten zijn resultaten waarvan de gemeenteraad besloten heeft dat ze niet mogen worden toegevoegd aan de algemene middelen, maar in beginsel beschikbaar moeten blijven voor het oorspronkelijke doel. We benoemen hier alleen de bijzondere resultaten groter dan 1 miljoen euro.

Afvalstoffenheffing	1,6
Bouwleges	-2,0
Grondzaken	-2,9
WMO; WVG/HV	4,9
Overige bijzondere resultaten	1,1
Totaal	2,7

Afvalstoffenheffing (1,6 miljoen)

Het voordeel bij de afvalstoffenheffing ontstond onder meer doordat er - door de economische recessie - minder afval werd aangeleverd, waardoor de verwerkingskosten lager uitvielen. Verder steeg de prijs van oud papier, waardoor we minder subsidies aan de inzamelende verenigingen hoefden uit te keren.

Bouwleges (2,0 miljoen nadeel)

De economische crisis heeft vooral in de bouwsector tot stagnatie geleid. Dit is de oorzaak van de forse terugval in de opbrengsten van de bouwleges; van 10,1 in 2008 naar 5,6 in 2009. De opbrengsten voor 2009 hadden we al lager begroot dan die van 2008, maar ze vielen nog lager uit.

Grondzaken (2,9 miljoen nadeel)

De belangrijkste oorzaak voor dit nadeel is de afwaardering die we hebben gedaan op het enkele jaren geleden aangekochte ALO-terrein nabij het Martiniziekenhuis. De economische waarde van dit terrein is door diverse oorzaken minder geworden.

WMO; WVG/HV (4,9 miljoen)

Het voordeel op de Wmo bestaat uit verschillende posten. Er is een regulier resultaat van 1,9 miljoen, in hoofdzaak ten gevolge van lagere kosten voor verstrekkingen en niet gebruikte individuele voorzieningen. Er zijn twee incidentele resultaten: een voordeel van 1,6 miljoen euro door vrijvallende verplichtingen uit voorgaande jaren, en 1,4 miljoen euro vrijval bij onder andere Schots en Scheef (Ciboga), een woonproject voor mensen met een lichamelijke handicap.

Bestemming van het voordelig saldo

De rekening vertoont een voordelig saldo van 31,6 miljoen. Daarbij komt een bedrag van in totaal 2,4 miljoen euro uit specifieke reserves die bestemd waren om eventuele tekorten in 2009 op te vangen. Inclusies de inzet van deze reserves is er dus 34 miljoen euro te bestemmen. Omdat de meeste voordelen al in de loop van het begrotingsjaar zichtbaar werden, is voor het grootste gedeelte (25,1 miljoen) de bestemming al eerder door de raad bepaald (grotendeels al bij de Begroting 2010). Ook blijft er budget bestemd voor het oorspronkelijke doel (1,1 miljoen). Voor een aantal noodzakelijke kwesties die te maken hebben met verplichtingen die voortvloeien uit lopend beleid, willen we nu budget bestemmen, opgeteld 9,7 miljoen euro. De grootste post betreft de 4,5 miljoen euro afkoopsom IZA-gelden, die we willen reserveren. Over de inzet van deze middelen dient overleg met de vakbonden in het Georganiseerd Overleg plaats te vinden. Verder betreft het relatief bescheiden posten, waaronder 0,6 miljoen voor het herstel van de winterschade aan de wegen en enkele al lopende projecten die we willen voortzetten in 2010 (o.a. aanpak multi-probleemgezinnen, aanpak kindermishandeling, actieplan jeugdwerkloosheid, activiteiten armoedepact). De voorgestelde noodzakelijke uitgaven leiden tot een uiteindelijk saldotekort van 1,9 miljoen euro. Dit willen we dekken uit de algemene egaliseringsreserve (AER). Samenvattend:

Resultaat 2009	31,6
Inzet specifieke reserves	2,4
Totaal	34,0
Al bestemd door de raad	25,1
Blijft bestemd voor oorspronkelijke doel	1,1
Noodzakelijke kwesties	9,7
Totaal	35,9
Tekort (dekken uit AER)	1,9

We stellen voor het tekort dat ontstaat voorlopig te dekken uit de algemene egaliseringsreserve (AER). Bij de begroting 2011 willen we dit bedrag terugstorten in de AER. De tekorten die een aantal diensten op hun bedrijfsvoering had, zijn verrekend met de daarvoor bedoelde egaliseringsreserves van de diensten. Hierdoor zijn deze reserves bij de HVD, OCSW en SOZAWE uitgeput. Deze onttrekkingen hebben invloed op ons weerstandsvermogen. Ten opzichte van vorig jaar is ons weerstandsvermogen van de waardering 'matig' verslechterd tot de waardering 'onvoldoende'. We zullen bij de begroting 2011 opnieuw het weerstandsvermogen beoordelen en zonodig het weerstandsvermogen aanvullen tot het niveau van matig.

Het risicoprofiel neemt de komende jaren toe door de effecten van de recessie. De belangrijkste effecten kunnen zijn een lagere algemene uitkering, een toename van de bijstandsuitkeringen, lagere inkomsten uit bouwleges en vertraagde gronduitgifte. Ook de voorgenomen rijksbezuinigingen (bovenop de verlaging van de algemene uitkering) kunnen er voor zorgen dat wij de komende jaren een zwaarder beroep op onze reserves zullen moeten doen.

Bezuinigingen

In de periode 2010 - 2014 moet de gemeente fors bezuinigen. In februari van dit jaar hebben we u hierover geïnformeerd. Het oude college heeft een pakket bezuinigingsvoorstellen van in totaal 70 miljoen euro opgesteld, waaruit het nieuwe college keuzes zal maken.